

TARTALOM

I.

ELŐKÉSZÜLETEK 6

Mit kell tudni az egyiptomiakról? • Mikor utazzunk?

Pénzügyek • Mivel utazzunk?

Mit vigyünk magunkkal? • Szálláskeresés

II.

GYAKORLATI TUDNIVALÓK 17

Étkezés • Öltözködés • Higiénia

Vészhelyzetek • A szabályok • Az egyiptomi vallás

Istenek házai és istenek szolgálói

III.

ÜDVÖZÖLJÜK EGYIPTOMBAN! 30

Két ország, egy folyó • Növényvilág • Állatvilág • Kommunikáció: nyelv és írás • Memphisz felé • Tovább... • A nap városa

IV.

A FŐVÁROS LÁTNIVALÓI 57

Üdvözljük Memphiszben! • A hatalmas fáraó

Nagy Ramszesz, személyesen • A király emberei

Katonaság • Ismerjük meg a várost!

V.

A FÁRAÓK HEGYEI 70

Dzsószer újjítása • Kheopsz mesterműve

A sivatag oroszlánembere • Kicsinyítés

Mi lesz a halottakkal? • Az örökkévalóság kapujában

VI.
ISMERKEDJÜNK MEG A HELYIEKKEL! 82
*Otthon • Családi élet • Oktatás • Szerelem és házasság
Munka egy életen át • Szórakozás és játékok*

VII.
KÖZÉP-EGYIPTOM 100
*Sznofru piramisai • Fajjúm • Ahet-Aton:
az eretnek szellemvárosa • Folytassuk utunkat!*

VIII.
ÜDVÖZÖLJÜK THÉBÁBAN! 109
*Théba városa • Látnivalók a keleti parton • A fáraónő
A birodalomépítő • A luxori templom • Ünnepek
Látnivalók a nyugati parton • A napkirály emlékművei
A megemlékezések folytatódnak • Nemesek és királyok sírjai*

IX.
A DÉLI TERÜLETEK 124
*Thébától délre • Szunu és Abu • Núbia • Kus földjén
Óriási meglepetés • Szuvenírek • Hazaút*

Térképek 134
Hasznos kifejezések 136
Egyiptomi istenek 137
Szerzői megjegyzés 139
Illusztrációk forrása 140
Név- és tárgymutató 140

ELŐKÉSZÜLETEK

Mit kell tudni az egyiptomiakról? • Mikor utazzunk?

Pénzügyek • Mivel utazzunk?

Mit vigyünk magunkkal? • Szálláskeresés

TEHÁT EGYIPTOMBA SZERETNÉNK utazni? Talán már hallottunk néhány pletykát az országról: a kultúra kibogozhatatlanul sokrétű, a nyelv döbbenetesen nehéz, a helyiek minden idegenre gyanakvással néznek, a turisták semmilyen kiszolgálásra nem számíthatnak és a birodalomban egy agresszív, egocentrikus fáraó uralkodik. Mindez sajnos igaz. Az egyiptomiak úgy vélik, országuk a világmindenség középpontja, uralkodójuk pedig földre szállt isten.

De hallhatunk másfajta szóbeszédet is egy gazdag és zöldellő országról, mely eddig ismeretlen magasságokba jutott a művészetek és a technikai fejlettség területén, valamint hatalmas emlékműveket állít isteneinek és uralkodóinak. Ez is igaz. Egyiptom zsúfolásig tömött éléskamra, ahol a Nílus öntözi a végtelesen zöld mezőket, ellátja élelemmel az embereket, és megszámlálhatatlan madárnak és halnak ad otthont. Egyiptom semmihez sem fogható civilizációja már legalább kétezer éves múltra tekinthet vissza, vagyis kultúrájának volt ideje fejlődni és gyarapodni. Az egyiptomi monumentális építészettel semmi sem vetélkedhet Mezopotámiában, Kréta szigetén vagy Mükénében. Az egyiptomiak – legalábbis azok, akiknek elviselhető munkájuk van – annyira élvezik az éle-

tet, hogy szeretnék a másvilágon is folytatni, amit itt csinálnak, ezért a haláluk utáni időkre konzerváltatják a testüket.

Egyiptom a látványok országa. Csodái bőven kárpótolnak a fáradságért, amelybe a bátor és kalandvágyó utazónak az ország felfedezése kerül. Jelen pillanatban, II. Ramszesz uralkodásának idején Egyiptom gazdag, energiától duzzadó és merész terveket szövögető ország, amely szívesebben látja az idegeneket, mint ezelőtt bármikor (ezt azonban még most sem viszik túlzásba...). Nem is időzíthetnék jobban látogatásunkat.

MIT KELL TUDNI AZ EGYIPTOMIAKRÓL?

AZ IDEGEN UTAZÓNAK ÚGY TŰNHET, az egyiptomiak meglehetősen hűvösen fogadják a külföldieket, sőt egyesek gyűlölik őket, érdemes tehát megismerkednünk xenofób érzéseik hátterével. Az egyiptomiak szerint ők az istenek jótéteményeinek legfőbb kedvezményezettjei. Az istenek nekik ajándékozták a földet, amit ők Kemetnek, vagyis Fekete Földnek hívnak. Ezzel arra a sötét színű folyami hordalékra utalnak, amit a Nílus terít szét, és ami lehetővé teszi, hogy a mezőgazda-

ság által biztosított jólétre alapozva fejlett kultúrát hozzanak létre. Egyiptom másik neve *Ta-meri*, vagyis „a szeretett ország”. Az egyiptomiak tényleg szeretik a hazájukat, és erős érzelmi szálak kötik őket az országhoz. Egyiptominak lenni ezt jelenti, hogy az embernek harmóniában kell élnie a földdel és a világegyetem erőivel. A történelem során a nem egyiptomiakra mindig úgy tekintettek, mint akik bármikor rászabadíthatják az országra a káoszt, megzavarják a mindenség szilárd rendjét, és csak bajt okoznak. Nem szabad tehát a szívünkre vennünk, ha órákon át vallatnak a határon, és az őr nem hajlandó a szemünkbe nézni. Ő csak állampolgári kötelességének tesz eleget, és megpróbálja megóvni Egyiptomot a tűzvészről, a jégveréstől és a sáskáktól.

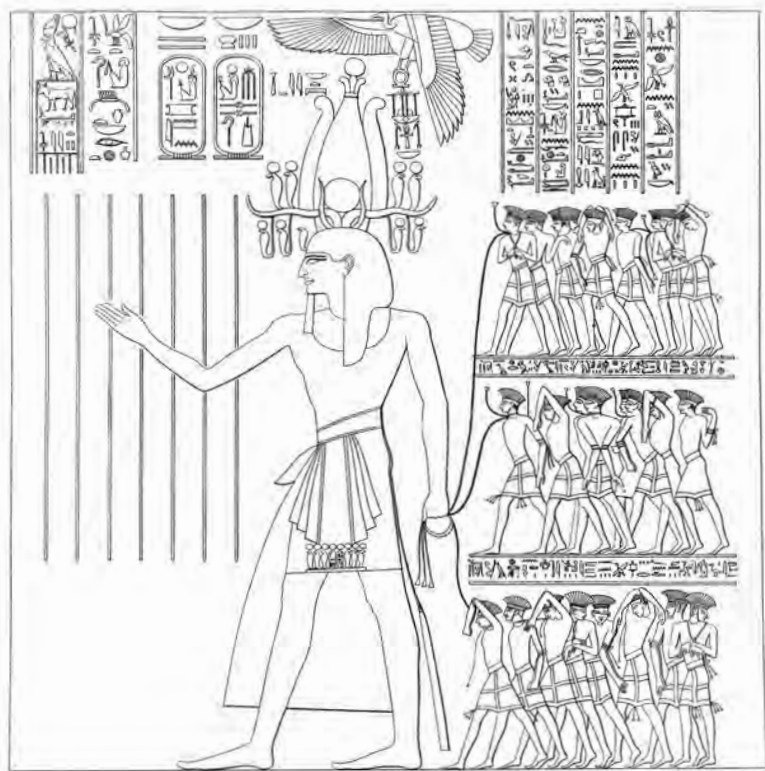
Az idegenekkel szemben mutatkozó bizalmatlanság még érthetőbbé válik, ha tudjuk, hogy az egyiptomiak még ma is a nemrég pusztító katonai invázió okozta sokk hatása alatt állnak. Egyiptomot évszázadokon keresztül elkényeztette a történelem: nyugatról és keletről áthatolhatatlan és félelmetes sivatag övezi, délről a Nílus vizesései, északról pedig a hatalmas Földközi-tenger védi az országot mindenféle külső fenyegetéstől. Néhány évszázaddal ezelőtt azonban egy keleti népnek, a hükszósoknak sikerült elfoglalniuk az ország egy részét, és történetében először Egyiptom egy részét idegenek uralták. Ezt persze az egyiptomiak nem tudták elviselni, száz év megaláztatás után sikerült kiűzniük a betolakodókat.

EGY ISMERT TÖRTÉNET

Egy közismert egyiptomi történet főszereplője a hivatalnok Szinuhe, aki félelmében elmenekült szeretett hazájából, miután ura, a fáraó meghalt. Új hazájában sikeresen beilleszkedett, de szenvedélyesen vágyott haza Kemetbe, mert otthon szeretett volna meghalni, miután megöregedett. Története happy enddel végződt: kitörő örömmel fogadták, amikor visszatért hazájába, elhagyott kultúrájához.

Nem sokkal később az ország agresszív terjeszkedésbe és birodalomépítésbe kezdett, különösen kelet felé. A háborúkban saját javukra fordították a hükszósoktól átvett új technológiákat, például a harci szekeret és a görbe kardot.

A hódító hadjáratok következtében a Földközi-tenger keleti partvidékén sokan láttak már egyiptomit. Az elmúlt néhány száz év harcos fáraóinak seregei végigsöpörtek a tőlük keletre eső területeken, egészen Kánaán földjéig és még tovább. Minden várost megtámadtak, ami az útjukba esett, adót szedtek a meghódított területekről és fegyveres helyőrségeket hagytak maguk után, hogy fenntartsák az egyiptomiak uralmát és a rendet. A fáraók földje hihetetlen gazdagságra tett szert a birodalomépítés során – erről mi is meggyőződhetünk, ha meglátogatjuk Ramszesz fényűző emlékműveit, palotáit és megérezzük az állami építkezéseket.

*Vannak, akik nem jószántukból utaznak Egyiptomba
– mint például ezek a rabszíjra fűzött hadifoglyok*

Mivel nem vagyunk egyiptomiak, mindig kívülállóként fognak ránk tekinteni. Ez azonban nem jelenti azt, hogy magunkra maradunk az országban. II. Ramszesz idején Egyiptomban nagyon sok idegen él, annak ellenére, hogy hagyományosan elég bizalmatlanok velük. Itt vannak például a núbiai és más országból toborzott zsoldoskatonák, valamint a távoli földeken vívott háborúk során ejtett hadifoglyok, aki-

ket szívesen alkalmaznak mindenféle állami és egyházi feladatokra, igaz, általában rabszolgaként dolgoznak. A távoli földekről származó kereskedők és követek szabadon jönnek-mennek az országban, egyesek üzleti ügyeiket intézik, mások üzeneteket hoznak-visznek, vagy hazájuk adóját róják le, esetleg tiszteletüket teszik a fáraónál. Az országban találunk idegen – de teljesen beilleszkedett – kolóniákat is,

AZ EGYIPTOMIAK

Az egyiptomiak szerint négyféle ember létezik: egyiptomiak, nyugaton líbiaiak, délen núbiaiak, északon és keleten pedig ázsiaiak.

Nem probléma, ha egyik csoportba sem tartozunk, mert megtalálják a módját, hogy besoroljanak minket valamelyikbe.

ezek közül néhányat a hazájukban dúló éhínség elől menekülők alapítottak. Sok fáraó hozott idegen földről feleséget magának, vagy tartott idegeneket a háztartásában, részint a béke zálogaként, részint mert ezzel erősítették a diplomáciai szövetségeket. (II. Ramszesznek két hettita felesége és több síriai pohárnoka is van.)

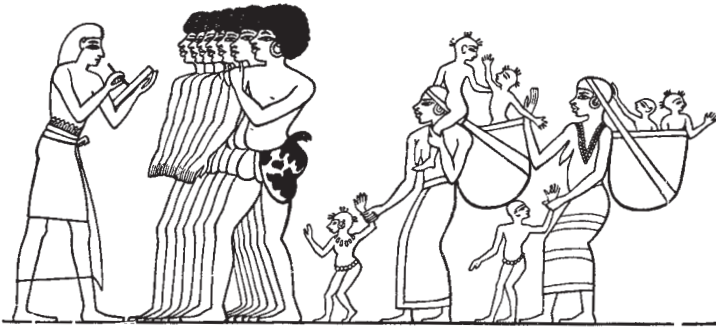
Láthatjuk tehát, hogy idegenként is meg tudunk lenni Egyiptomban, de minél kevésbé áruljuk el magunkról, hogy idegenek vagyunk, annál jobban

érezhetjük magunkat az országban. Próbáljunk beilleszkedni az egyiptomi társadalom rendjébe, tiszteljük a legfurcsább szokásokat is. Azt nem várhatjuk el, hogy mindenütt tárt karokkal fogadjanak minket, de ha tiszteljük a kultúrájukat, jó benyomást kelthetünk egyiptomi vendéglátóinkban.

MIKOR UTAZZUNK?

VÉGTELENÜL FONTOS, HOGY A MEGFELELŐ IDŐBEN látogassuk meg az országot. Az egyiptomiak három évszakra osztják az évet, mindegyik évszakban négy hónap van, és minden évszak egy bizonyos mezőgazdasági munkálat ideje. Az ahet (nálunk július közepétől november közepéig) az éves áradások ideje, ilyenkor önt ki a Nílus. A peret (november közepétől március közepéig) folyamán kel ki és érik be a termés, míg a semu (március közepétől július közepéig) az aratás ideje.

Mindent egybevetve legjobb, ha peret végére és semu elejére időzítjük lá-

Idegenként ne számítsunk meleg fogadtatásra a határon

UTUNK SORÁN

Utunk során felfigyelhetünk a tájat pöttyző, méhkas formájú építményekre. Ezek gabonasilók, itt tárolják az ország bőséges gabonakészleteit. Az agyagtéglából épült silók különböző méretűek, és két célt szolgálnak: egyrészt innét fizetik a munkások bérét, másrészt éhínség idején ezekből osztják a gabonát.

togatásunkat (bár, ha tengeren érke-zünk, más tényezőket is figyelembe kell venni – lásd 11. oldal). A Nílus áradása minden évben különböző nagyságú területet érint, ezért lehet, hogy ahet folyamán nem tudunk szabadon utaz-gatni az országban. Ezenkívül ahet ele-jén és semu végén nagyon meleg van, így legjobb, ha peret idején látogatjuk meg Egyiptomot. Ilyenkor gyönyörű idő és buja, zöld tájak fogadnak minket.

PÉNZÜGYEK

HA EGYIPTOMBA UTAZUNK, NAGYON fontos, hogy tudjuk, hogyan fi-zethetünk az árukért és a szolgáltatáso-kért. Az országban egyfajta cserekeres-kedelem működik. A különböző áru-cikkek értékét alapegységekben fejezik ki, ez legtöbbször a deben, ami 0,91 gramm réznek felel meg. Egy debenért például egy zsák tönkölybúzáat lehet kapni. Mivel Egyiptom agrárország, aligha csodálkozhatunk azon, hogy a munkások bérét az ország emblemati-

kus termékének számító sörben és ga-bonában határozzák meg. Egy munkás napi átlagbére tíz vekni kenyér és akár két korsó sör. Ezeket az árucikkeket el lehet cserélni más termékekre, ruhákra vagy szerszámokra, melyeket szintén el lehet cserélni mindenféle.

Ha mi is szeretnénk részt venni a cserekereskedelemben, jó, ha megfelelő jártasságra teszünk szert az árak és az értékek területén, és nem árt, ha útközben minden adandó alkalmat megra-gadunk, hogy gyakoroljuk az alkudo-zás művészetét. A rugalmasság elen-gedhetetlen, mivel a termékek ára városról városra változik, de azért le-gyünk résen, hogy észrevehessük, ha egy rosszindulatú kereskedő éppen a

ÁRAK

Íme, néhány cikk ára:

♦ ♦ ♦

1 zsák vagy véka árpa	1–2 deben
1 szamár	25–40 deben, minőségtől függően
1 tehén	50 deben
1 kacsa	½ deben
1 nagy edény sör (25 liter)	1–2 deben
1 korsó bor	2 deben
1 korsó szeszamolaj	1 deben
1 csokor zöldség	½ deben
1 tunika	4–5 deben
1 szoknya	15 deben

VIII. Ízisz istennő és néhai férje, Ozirisz, végtelenül büszkék sólyomfejű gyermekükre, Hóruszra, aki mindig az aktuális fáraóban ölt testet

IX. A thébai Karnak templomának lenyűgöző pülónjai, obeliszkei és belső udvarai mind Amon-Ré tiszteletét hirdetik

XII. Ha nem próbálták volna kitörölni az emlékét, Hatsepszt templomát a mai napig is hűséges papok serege vigyázná. Bár a komplexum teljesen elhagyatott, egyedülálló építészeti remekmű